

REZULTATI RADA MINISTARSTVA DIJASPORE

Institucionalne promjene unutar Uprave za saradnju sa dijasporom-iseljenicima, uključujući njenu transformaciju u Ministarstvo dijaspore, predstavljaju značajan korak ka jačanju saradnje Crne Gore sa svojom dijasporom. Od svog osnivanja 2013. godine, ovaj organ je prošao kroz nekoliko faza restrukturiranja, a najnovija promjena u julu 2024. godine dovela je do formiranja Ministarstva. Time su stvoreni bolji uslovi za institucionalno jačanje organa zaduženog za saradnju sa dijasporom, a u skladu sa obimom posla, nadležnostima, ali i postignutim rezultatima.

Tokom protekle godine, uprkos kadrovskim izazovima i ograničenim budžetom, realizovane su ključne aktivnosti usmjerene na jačanje veza između Crne Gore i njene dijaspore, i to na zavidnom nivou, koji je kod većine tih aktivnosti nadmašio postignuća iz prethodnih godina. Ova godina bila je prekretnica u kojoj su započeti projekti i aktivnosti koji su ranije bili nedovoljno istaknuti, ali sada postaju ključni za razvoj saradnje. Naime, ovaj organ je po prvi put usmjerio svoju pažnju na rodnu odgovornost, čime se nastoji osigurati ravnopravan doprinos svih članova dijaspore. Takođe, veće uključivanje žena iz dijaspore odražava posvećenost jačanju njihovog položaja i uloge unutar zajednice, čime se otvaraju nove mogućnosti za njihov aktivniji doprinos razvoju i očuvanju kulturnog identiteta Crne Gore.

Istraživanje pod nazivom "Uloga i perspective uspješnih crnogorskih žena u dijaspor: analiza mišljenja o životu u državama prijema u poređenju sa životom u Crnoj Gori", koje je Uprava za saradnju sa dijasporom – iseljenicima sprovedla početkom ove godine, pokazuje da one imaju ključnu ulogu u povezivanju Crne Gore sa svijetom. Visok stepen obrazovanja i profesionalnih postignuća omogućava im da značajno doprinesu ekonomskom i društvenom razvoju zemlje. Mnoge iseljenice održavaju snažnu emocionalnu povezanost s Crnom Gorom, izražavajući želju za aktivnijim uključivanjem u razvoj društva. Vodeći se rezultatima ovog istraživanja, Uprava je intenzivirala napore kako bi uspostavila bližu saradnju sa ženama crnogorskog porijekla u dijaspori, te smo u 2024. godini imali najviše projekata do sada usmjerenih na saradnju ili promociju žena iz dijaspore i njihovo aktivnije uključivanje.

Takođe, ovaj organ je u prethodnim mjesecima intenzivno i temeljno radio na izradi nacrtu nove Strategije za period 2025-2028. godine. Ova godina bila je posebno obilježena značajnom saradnjom sa Međunarodnom organizacijom za migracije pri Ujedinjenim Nacijama (IOM), koja je dala poseban doprinos u procesu izrade nacrtu nove Strategije. Kako bi se osigurala sveobuhvatna i kvalitetna strategija, sprovedeno je više radionica i treninga u saradnji sa IOM-om, omogućavajući međunarodno priznatom ekspertu za migracije da

izradi prvi nacrt Strategije. Ovaj nacrt predstavlja čvrstu bazu za dalji rad i eventualno usvajanje konačne verzije dokumenta.¹

Pored saradnje na izradi nacrtu Strategije, Međunarodna organizacija za migracije se angažovala i na projektu mapiranja crnogorske dijaspore, koje se sprovodi u okviru šireg projekta „Angažovanje dijaspore za održivi razvoj Crne Gore – faza II“. Cilj projekta je prikupljanje podataka o rasprostranjenosti, demografiji i interesovanjima dijaspore radi optimizacije komunikacije i budućih inicijativa. Korišćenjem veb analitike, prva faza otkriva geografske i demografske karakteristike dijaspore, sa većim prisustvom u Jugoistočnoj Evropi, ali i u Njemačkoj, SAD-u i Švajcarskoj. Ovi podaci pomažu u kreiranju ciljanih politika i jačanju veza sa dijasporom.

Posebno značajan projekat je i Sufinansiranja programa – projekata organizacijama dijaspore-iseljenika, što je omogućilo brojnim organizacijama da doprinesu očuvanju kulturnog i državnog identiteta Crne Gore. U 2024. godini broj prijavljenih i podržanih projekata dostigao je rekordan nivo (pristigla 133 projekta, od strane 80 udruženja iz čak 15 država, dijaspora iz pojedinih zemalja se prvi put javlja na Javni konkurs ove godine), što ukazuje na rastući interes dijaspore za saradnju sa maticom. Ukupan broj prijavljenih projekata više se nego udvostručio u odnosu na 2019. godinu, dok je u odnosu na prethodnu godinu veći za 32%. Takođe, budžet od 210.000,00 eura predstavlja povećanje od 110% u odnosu na 2019. godinu, dok je u 2023. godini on iznosio 180.000,00 eura. Ova statistika može nam pomoći da zaključimo na smo prepoznali značaj uvećanja ovog budžeta za projekte koje sprovodi naša dijaspora, s obzirom da sve više udruženja, samim tim i predstavnika dijaspore, želi sarađivati i realizovati projekte koji će ih povezati sa svojom maticom – Crnom Gorom ili direkto i pozitivno uticati na Crnu Goru i njene građane. Ovi projekti omogućavaju dijaspori aktivan doprinos društvenom, kulturnom i ekonomskom razvoju Crne Gore.

Manifestacija "Dani dijaspore-iseljenika" održana 26-28. jula u Podgorici, kao tradicionalni godišnji događaj, dodatno jača veze između Crne Gore i njenog iseljeničtva, okupljajući ljude iz svih dijelova svijeta. Ova manifestacija uključuje kulturne i sportske programe, tematske konferencije, biznis forume i program za djecu, pružajući priliku za međusobnu saradnju, promociju Crne Gore i kreiranje novih poslovnih inicijativa. Manifestacija je tematski i strateški pripremana, sa posebnom pažnjom posvećenom uključivanju svih uzrasnih i društvenih kategorija, od djece do žena, kao i predstavnika dijaspore iz najudaljenijih krajeva svijeta, poput Latinske Amerike i Turske. Jedan od ključnih noviteta bila je konferencija „Doprinosi crnogorskih žena u dijaspori - Pogled izvan granica i unapređenje rodne

---

¹ Rad na nacrtu Strategije saradnje Crne Gore sa dijasporom i iseljenicima planiran je za 2023. godinu, s ciljem usvajanja strategije za period 2024-2027. Međutim, kako taj proces nije završen na vrijeme, novoizabrano rukovodstvo Uprave za saradnju sa dijasporom i iseljenicima, koje je preuzelo vođenje na početku 2024. godine, posvetilo se ovim aktivnostima kako bi osiguralo pravovremeno završavanje i implementaciju strategije.

ravnopravnosti“, koja je pokrenula inicijativu za formiranje udruženja žena porijeklom iz Crne Gore u dijaspori. Još jedan značajan iskorak bio je panel na Biznis forumu pod nazivom „Crna Gora kao filmska destinacija“. Ovaj panel ne samo da je bio inovativan, već je dao konkretne rezultate – povezivanje crnogorskih filmskih institucija sa svjetski priznatim filmskim producentima iz Latinske Amerike porijeklom iz Crne Gore, što je otvorilo vrata našoj zemlji kao atraktivnoj destinaciji za filmsku industriju.

Šesnaesta Ljetnja škola jezika i kulture “Crna Gora moja postojbina” namijenjena djeci naših iseljenika, koju organizuje Uprava za saradnju sa dijasporom-iseljenicima/Ministarstvo dijaspore, u saradnji sa Zavodom za školstvo Crne Gore, održana je u periodu od 20. do 30. jula 2024. godine na Ivanovim koritima, a pohađalo ju je 38 polaznika, uzrasta od 9-15 godina, iz 6 zemalja. Ljetnja škola jezika i kulture "Crna Gora moja postojbina" igra važnu ulogu u prenošenju kulturnih i jezičkih vrijednosti na mlađe generacije crnogorske dijaspore, pomažući očuvanju identiteta i jačanju veza sa domovinom. Ovaj projekat doprinosi strateškom povezivanju Crne Gore sa djecom iseljenicka.

U martu 2024. godine održan je Okrugli sto na temu "Crna Gora – vječna inspiracija književnika iz naše dijaspore – iseljeničtva" Fokus ovog okruglog stola je unapređenje odnosa između Crne Gore i njene dijaspore, naglašavajući važnost očuvanja kulture, tradicije i identiteta Crne Gore kroz književno stvaralaštvo iseljenika.

Kulturno veče „Crnogorke u Italiji, kroz vrijeme“ održano je u maju ove godine, u Kotoru, u organizaciji Uprave za saradnju sa dijasporom u saradnji sa Udruženjem Italia – Montenegro 'Regina Elena' i uz podršku Opštine Kotor. Ovaj događaj imao je za cilj prikazati istorijski značaj crnogorskih žena u Italiji, ističući ličnosti poput kraljice Jelene Savojske, Ane Marije Marović i Darinke Leković – Donadio. Manifestacija je dio šireg projekta „Inspirišući doprinosi crnogorskih žena u dijaspori“ i donosi višestruke koristi: jača kulturne veze između Crne Gore i dijaspore, podržava rodnu ravnopravnost, promovise dijalog i saradnju s iseljenicima, doprinosi očuvanju nacionalnog identiteta i unapređuje međunarodne odnose, uključujući diplomatske kontakte, poput saradnje sa ambasadam Italije.

U maju 2024. godine, u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“ u Podgorici, održan je kulturni događaj pod nazivom „Dug zemlji koja te je rodila“, organizovan od strane Uprave za saradnju sa dijasporom i autorke Jasenke Lalović, porijeklom iz Crne Gore, kao dio šireg projekta posvećenog doprinosima crnogorskih žena u dijaspori. Cilj događaja bio je promocija Lalovićevih djela koja slave crnogorsku kulturu i žene, uz jačanje svijesti o njihovom doprinosu u dijaspori. Ovaj događaj je doprinio očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta, podsticanju rodne ravnopravnosti, te jačanju veza između Crne Gore i dijaspore.

Završeno je i naučno istraživanje crnogorskog iseljeničtva u Latinskoj Americi, koje pruža ključne uvide u identitet i potrebe dijaspore, a rezultati će doprinijeti formiranju nove državne strategije koja će omogućiti bolju saradnju i integraciju. Naime, Uprava je podržala

osmomjesečni projekat Centra za politike migracija i multikulturalizma iz Podgorice pod nazivom „Projekat naučnog istraživanja crnogorskog iseljeničtva u Latinskoj Americi“, koji analizira brojnost, kulturne i socijalne karakteristike iseljenika u Argentini tokom XX vijeka, te njihove veze sa Crnom Gorom do danas. Projekat je realizovan u saradnji sa naučnicima iz Buenos Ajresa, a istraživanje je identifikovalo ključne izazove i ponudilo preporuke za buduću saradnju za period 2025-2029, što će doprinijeti razvoju nove državne strategije, očuvanju identiteta dijaspore i boljoj promociji Crne Gore u Latinskoj Americi.

Realizovane posjete iseljeničkim sredinama, od Argentine do Njemačke, pokazale su spremnost Crne Gore da unaprijedi saradnju sa dijasporom kroz konkretne projekte u oblasti kulture, obrazovanja i ekonomije. Inicijative, poput formiranja škola crnogorskog jezika, rješavanje pitanja vozačkih dozvola u zemljama Zapadne Evrope, olakšica za ulaganje u Crnu Goru, predstavljaju konkretne korake ka jačanju identiteta i ekonomske pozicije Crnogoraca u dijaspori.

U svjetlu nedavnih aktivnosti i inicijativa novoosnovanog Ministarstva dijaspore, jasno je da Crna Gora nastavlja sa aktivnim radom na jačanju veza sa svojom dijasporom. Položen kamen temeljac za fabriku za proizvodnju dijelova za agregate, predstavlja značajno ulaganje dijaspore, a započeti pregovori o izradi softvera za registar dijaspore važan su korak ka prikupljanju preciznih podataka o broju građana u inostranstvu, što će omogućiti efektivnije planiranje i implementaciju programa podrške.

Pored gore navedenog, državna uprava se može pohvaliti i inicijativom zaposlenih Uprave za saradnju sa dijasporom prema Upravi za ljudske resurse, za organizaciju paketa obuka za razvoj vještina i znanja potrebnih za rad sa dijasporom-iseljenicima, što pokazuje proaktivan pristup ka unaprjeđenju međuinstitucionalne saradnje i komunikacije sa dijasporom. Ovaj korak može postati pozitivan primjer za druge institucije, a posebno uzevši u obzir činjenicu da je ovo prva institucija u Crnoj Gori koja je samoinicijativno zatražila organizaciju obuka na ovom nivou.

Sve u svemu, ovi naponi potvrđuju da Crna Gora dijasporu vidi kao ključnog partnera za razvoj i očuvanje nacionalnog identiteta, dok istovremeno koristi njene resurse i znanje kako bi se pozicionirala kao atraktivna destinacija za investicije i kulturnu razmjenu na globalnoj sceni. Kontinuirane aktivnosti i inicijative usmjerene ka jačanju veza sa dijasporom, zajedno s prepoznatom potrebom za institucionalnom podrškom, predstavljaju ključne aspekte u očuvanju i unaprjeđenju kulturnog identiteta Crne Gore. Očekuje se da će takva saradnja stvoriti nove prilike za ekonomski razvoj i doprinijeti jačanju jedinstva među građanima Crne Gore, bez obzira na to gdje se nalaze.